

УДК 371.13:811.111

DOI: 10.15587/2519-4984.2017.118466

РОЗВИТОК КОМПЕТЕНТНОСТІ В ЧИТАННІ У СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО КУРСУ НА МАТЕРІАЛАХ АНГЛОМОВНИХ ІНТЕРНЕТ-НОВИН

© О. В. Давиденко, О. В. Пономаренко

У статті розглянуто питання формування компетентності в читанні у студентів-першокурсників на матеріалах англomовних Інтернет-новин. Авторами запропоновано методичні рекомендації, в яких представлена схема роботи над текстом новин у три етапи. У публікації подано комплекс вправ, що можуть бути використані в процесі формування англomовної компетентності в читанні. Обґрунтовано ефективність їх застосування

Ключові слова: компетентність у читанні, стратегії читання, інтернет-новини, етапи роботи над текстом

1. Вступ

Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти (2003 р.) визначають практичною метою вивчення іноземних мов формування іншомовної комунікативної компетентності, змістовим компонентом якої, зокрема, є мовленнєва компетентність, що конкретизується у таких уміннях, як аудіювання, говоріння, письмо та читання [1]. Читання у сучасному навчальному процесі посідає виняткову роль, оскільки відкриває доступ до провідних джерел інформації, розширює світогляд студентів, впливає на розвиток пізнавальних процесів тощо. Читання виступає як засіб здійснення інформаційної діяльності, задоволення пізнавальних потреб студентів і як опосередкована форма спілкування.

2. Літературний огляд

Проблема формування компетентності в англomовному читанні не перестає бути предметом досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців протягом декількох останніх десятиріч. Значний вплив на розуміння процесу читання мали когнітивна та психолінгвістична моделі читання, які окреслюють взаємодію між читачем, текстом і контекстом та важливість фонових знань для розуміння тексту відповідно [2]. Іншомовний текст у сучасній методиці розглядається не стільки як лінгвістичний об'єкт, скільки як джерело інформації. Відповідно метою читання має стати розуміння тексту [3]. Виокремлюють декілька стратегій обробки текстової інформації, а саме стратегія читання «знизу-вверх», «зверху-вниз» та інтегративна, яка є симбіозом двох останніх стратегій. Перша стратегія є традиційною і розглядає текст як послідовність окремих слів і для того, щоб досягти розуміння потрібно почати процес дешифрування з найменших значущих елементів тексту. Іншими словами, читач має зрозуміти кожне слово, щоб зрозуміти текст в цілому [4]. На думку О. Тарнопольського, така стратегія не є сприятливою для розвитку повноцінних вмінь іншомовного читання [5]. Тоді як стратегія «знизу-вверх» робить акцент на структурі тексту, стратегія читання «зверху-вниз» ґрунтується на тому, що розумінню тексту сприяють попередньо набуті знання читача про світ, вміння передбачати та прогнозувати розгортання текстової інформації, мо-

тивація тощо. Таким чином, читач є суб'єктом процесу обробки інформації при роботі з текстом [6]. На практиці ці дві вищезгадані стратегії використовуються разом, при чому чим вищий рівень розвитку компетентності в читанні, тим менше читач спирається на застосування стратегії читання «знизу-вверх» і навпаки. Завдання вчителя полягає в тому, щоб навчити студентів стратегіям-умінням ефективного читання, а саме здогадуватися про значення незнайомих слів з контексту, розпізнавати граматичні явища та синтаксичну будову речення, визначати тему, тип, мету та головну ідею тексту, розуміти дискурсивні маркери, відрізняти головну інформацію від другорядної, здогадуватися про ставлення автора, адаптувати стиль читання до мети (напр. оглядове, пошукове читання), використання всіх складових тексту (напр. заголовків) для його розуміння, передбачати розгортання текстової інформації тощо [7, 8].

Однак, незважаючи на вагомі результати наукових досліджень, проблема розвитку компетентності в читанні студентів молодших курсів на матеріалах англomовних Інтернет новин не розкрита у повній мірі. Таким чином, існує практична необхідність вдосконалення цілісної методично обґрунтованої системи організації роботи студентів над іншомовним текстом новин з метою розвитку вмінь читання як виду мовленнєвої діяльності.

3. Мета та задачі дослідження

Мета дослідження – запропонувати методичні рекомендації для навчання англomовного читання студентів початкового етапу на матеріалах англomовних Інтернет новин та проаналізувати розроблені в них вправи відповідно до загальних вимог методики навчання іноземних мов.

Для досягнення мети були поставлені такі задачі:

1. Визначити цілі формування мовленнєвої компетентності в читанні на початковому етапі.

2. Обґрунтувати використання навчальних англomовних сайтів Інтернет-новин.

3. Запропонувати комплекс вправ для навчання читання на матеріалах англomовних Інтернет-новин та оцінити їх ефективність.

4. Навчання читання студентів молодших курсів на матеріалах англомовних Інтернет-новин

Метою навчання читання є формування компетентності в читанні, а саме здатності «читати автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту в умовах опосередкованого спілкування» [9]. Варто зазначити, що початковий етап формування мовленнєвої компетентності в читанні триває один рік і відповідно до рівнів володіння мовленням, представлених у Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти, на кінець першого року навчання студенти мають досягти рівня розвитку мовленнєвої компетенції в читанні не нижче B2 («незалежний користувач»). Це означає, що студенти повинні вміти читати статті та повідомлення з сучасних проблем, автори яких займають особливу позицію або мають особливу точку зору, а також розуміти сучасну літературну прозу [10]. На цьому рівні студенти можуть читати з високим ступенем самостійності, адаптуючи стиль і швидкість читання до різних текстів і цілей, вибірково використовуючи відповідні довідкові джерела [1].

Обираючи матеріал для читання автори зважали на такі вимоги до текстів, як сучасність, доступність, зразковість, змістовність, цікавість, дискусійність, різнобічність, студентоцентрованість, відповідність рівню підготовки студентів тощо. Від повноти забезпечення цих умов буде залежати мотивація читачької діяльності й активності студентів. Також, при виборі текстів для читання та розробці методичних рекомендацій до них потрібно зважати на ті навчальні функції іншомовних текстів, які сприяють успішному формуванню комунікативної компетенції. Виділяють чотири основні функції навчальних іншомовних текстів, а саме:

- 1) функція збагачення і розширення лексичних знань;
- 2) функція тренування (вправлення в читанні);
- 3) функція розвитку усного мовлення;
- 4) функція розвитку смислового сприйняття тексту – його розуміння [11].

Усім вищезгаданим вимогам відповідають матеріали англомовних Інтернет-новин **News in Levels** та **Breaking News English**, тематика яких відповідає модулям базового підручника з англійської мови для першого курсу. Вибір цих ресурсів обумовлений ще й тим, що кожна новина у них адаптується за рівнем складності, що відповідає врахуванню принципів індивідуалізації та диференціації навчання іноземних мов.

Відповідно до сучасних вимог, вправи для розвитку вмінь читання як виду мовленнєвої діяльності мають бути комунікативними (умовно-комунікативними) та вмотивованими, а також виконувати дві основні функції: допомагати читачам зрозуміти конкретний текст та допомагати їм розвинути необхідні стратегії та вміння, що сприяють розумінню інших текстів. У сучасній методиці робота з навчальним текстом проходить три основні етапи: передчитання, читання та післячитання або дотекстовий, текстовий та післятекстовий етапи [5].

У запропонованих методичних рекомендаціях представлені вправи на розвиток умінь читання як

виду мовленнєвої діяльності, а саме, читання з метою розуміння основної інформації тексту, пошуку конкретної інформації, детального розуміння та подальшого використання в інших видах мовленнєвої діяльності. Вправи націлені на змістовий аспект читання і передбачають розвиток умінь, які забезпечать повноту та глибину розуміння тексту, а саме: умінь виділяти окремі елементи в тексті, умінь узагальнювати факти, умінь співвідносити окремі частини тексту, умінь встановлювати головну ідею тексту, прогнозувати розвиток текстової інформації, оцінювати зміст та інтерпретувати текст тощо.

Авторами статті пропонуються вправи, розроблені на прикладі новини **Level 4 Cambridge University may end handwritten exams 13th September, 2017: Cambridge University may end handwritten exams after 800 years. Students may soon type their answers on a computer rather than use a pen. Exam markers are complaining that exams are becoming more difficult to read because of poor handwriting. Today's students mainly use laptops in lectures. They are losing the ability to write by hand because writing causes students physical difficulties. Their hand muscles are not used to writing for three hours at a time. A Cambridge lecturer said handwriting is a "lost art". She said: "Twenty years ago, students routinely wrote by hand several hours a day, but now they write virtually nothing by hand, except exams." She said handwriting has been on "a downward trend" for years. The lecturer said some students' handwriting is so illegible that students had to return to the university to read out their answers to examiners who could not read the writing [12].**

Мета дотекстового етапу полягає у тому, щоб допомогти студентам усунути можливі лінгвістичні, культурні чи концептуальні труднощі у процесі читання; ввести їх до змісту тексту, шляхом прогнозування того, про що буде читатися; мотивувати студентів до читання та активізувати їх знання та вміння. Таким чином, дотекстова стадія роботи має забезпечити розуміння студентами змісту тексту та розвивати стратегію читання «зверху-вниз». Прикладами вправ на дотекстовому етапі можуть бути завдання на передбачення змісту статті на основі ключового слова / слів, заголовку, прогнозування ключових слів новини, обговорення досвіду студентів, висловлення власної точки зору на проблему тощо:

– Match the two halves of these phrases (1. poor; 2. exam; 3. use; 4. write; 5. cause; 6. hand – a. by hand; b. a pen/a laptop; c. markers; d. muscles; e. handwriting; f. physical difficulties). What might the piece of news be about?

– Look at the headline of the news 'Cambridge University may end handwritten exams'. What might the reason for this decision be?

– You are going to read a piece of news about exams at Cambridge University. Write down five words or phrases that might be in the news and compare your ideas with a partner.

– Work with a partner and discuss the questions: Do you write by hand or do use a laptop in lectures? Which is more difficult? Is your handwriting legible or illegible? What problems can illegible handwriting cause?

– Work with a partner. Agree or disagree with the following statements:

1. Handwriting is an art.
2. Most students have poor handwriting.
3. Students are losing the ability to write by hand.

Аналізуючи представлені вище вправи, робимо висновок, що на стадії передчитання мають місце здебільшого рецептивно-продуктивні, рецептивно-репродуктивні та продуктивні вправи без ігрового компонента. За способом організації на етапі передчитання доречними є індивідуальні, парні, групові або фронтальні форми виконання вправ.

Таким чином, виконання вправ на передчитання є важливим етапом у розвитку вмінь читання як виду мовленнєвої діяльності на початковому етапі, оскільки сприяє розумінню тексту і робить читання особистісно-значущим для студента.

Наступним обов'язковим етапом роботи з текстом є власне читання, мета якого полягає у тому, щоб сфокусувати увагу студентів на змісті тексту, забезпечити можливість студентам перевірити своє розуміння тексту та розвивати різні вміння читання як виду мовленнєвої діяльності.

Після виконання дотекстового завдання варто дати студентам установку швидко переглянути текст з метою отримання загального уявлення про зміст:

– Skim the news. Were your predictions/assumptions in exercise 1b correct?

– Skim the news. How many of your five words or phrases were in the news?

– Skim the news and say what illegible handwriting of students may lead to at Cambridge University.

– Skim the news. Which of the statements in exercise 1a would a Cambridge lecturer agree with?

Під час другого читання тексту установка дається на вивчаюче читання тексту з метою пошуку конкретної інформації:

– Scan the text. Decide if the sentences below are true (T), false (F) or we don't know (?):

1. The students at Cambridge University sometimes help the examiners to mark their exam answers.

2. Modern students do badly in their exams because of poor handwriting.

3. Exams are the only thing modern students have to write by hand. 4. Students find it difficult to relax their hand muscles after writing for several hours at a time.

– Scan the text. Continue the sentences:

1. Handwriting is a lost art because...

2. Students lack practice in handwriting because...

3. Examiners often complain because...

– Scan the text and say what is the significance of the following numbers: 800, 20, 3.

– Scan the text. Work with a partner and answer the questions:

1. What is the alternative to handwritten exams?

2. Is it possible to reverse the downward trend in handwriting?

3. What makes it impossible for the examiners to mark the students' answers without the help of the latter?

– Scan the text and fill in the gaps with the missing information in the following sentences:

1. Students at Cambridge University have _____ for about 800 years.

2. Modern students are terrible at _____ as they _____ in lectures.

3. Handwriting is considered to be a _____ and a _____.

Ще одним завданням на етапі читання може бути короткий виклад прочитаного. Така вправа розвиває вміння студентів знаходити ключові речення у тексті, розрізняти головну та другорядну інформацію. Для розвитку вмінь резюмувати головну інформацію тексту студентам пропонується прочитати новину без заголовка, який вони самостійно мають запропонувати і обґрунтувати. Також можуть бути запропоновані варіанти заголовків новини, під час читання якої студенти мають обрати найкращі назви і пояснити свій вибір.

Усі завдання на етапі післячитання передбачають, що студенти володіють змістом тексту і не мають складнощів з його розумінням. На цьому етапі роботи викладач може ставити перед собою декілька цілей, а саме використати текст як лінгвістичний об'єкт з метою опрацювання певного граматичного, лексичного чи фонетичного матеріалу, або як джерело інформації з метою його подальшого використання в інших видах мовленнєвої діяльності, наприклад, говорінні чи письмі. У запропонованих рекомендаціях ~~ми~~ розглядаємо текст переважно як джерело інформації, тому майже всі вправи післятекстового етапу носять комунікативний, творчий характер, часто з рольовим ігровим компонентом. Завдання, зокрема, передбачають використання студентами різних способів організації інформації в усному та писемному мовленні, а саме: виклад причинно-наслідкових зв'язків, пошук спільного та відмінного, переваг і недоліків, виокремлення проблеми і пошук шляхів її розв'язання, опис, аргументування, надання порад, посилення на власний досвід тощо:

– Do a survey on the 'exam taking' preferences in your class.

– 'Twenty years ago students routinely wrote by hand several hours a day, but now they write virtually nothing by hand, except exams.' How else are modern students different from those who studied twenty years ago?

– Look through the text and find the sentences that say there is a chance that something is true, or there is a possibility of it happening. Choose the correct option to complete the rule: We use may/will + infinitive with/without to when we talk about possibility, i.e. chances of something happening in the present or future. How may the life of students soon change?

5. Результати дослідження та їх обговорення

Розроблений комплекс вправ був успішно впроваджений у навчальний процес студентів-першокурсників факультету іноземних мов Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя і дозволив активізувати процес формування компетентності в ознайомлювальному та пошуковому читанні студентів. Таким чином, запропонована в методичних рекомендаціях схема роботи над текстом новин в три етапи робить читання вмотивованим, може включати вправи на розвиток усіх умінь читання як

виду мовленнєвої діяльності та передбачає забезпечення принципу взаємопов'язаного навчання всіх видів мовленнєвої діяльності.

6. Висновки

1. Визначили, що на початковому етапі навчання студенти мають досягти рівня розвитку мовленнєвої компетентності в читанні не нижче B2 відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти.

2. Обґрунтували використання навчальних англomовних сайтів Інтернет-новин, які відповідають усім вимогам до текстів для читання та сприяють мотивації

читацької діяльності та активності студентів. Використання даних матеріалів уможливило студентоцентризований підхід до навчання іноземних мов.

3. Запропоновано комплекс вправ для навчання читання студентів початкового етапу на матеріалах англomовних Інтернет-новин **News in Levels** та **Breaking News English**. Вправи націлені на змістовий аспект читання, а саме, розуміння основної інформації тексту, пошуку конкретної інформації, детального розуміння та подальшого використання інформації з тексту в інших видах мовленнєвої діяльності. Дана методична розробка успішно впроваджена у навчальний процес студентів-першокурсників НДУ імені Миколи Гоголя.

Література

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання [Текст] / ред. С. Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
2. Redondo Madrigal, M. Reading models in foreign language teaching [Text] / M. Redondo Madrigal // Revista Alicantina de Estudios Ingleses. – 1997. – Vol. 10. – P. 139–161. – Available at: <https://pdfs.semanticscholar.org/a0b0/8eef7e30c44442611b58fdd909931e621f23.pdf> doi: 10.14198/raei.1997.10.11
3. Johns, T. Text as a vehicle for information: the classroom use of written texts in a teaching reading in a foreign language [Text] / T. Johns, F. Davies // Reading in a Foreign Language. – 1983. – P. 1–19.
4. Wasilewski, J. Contemporary Understanding of the Reading Process and Reading Strategies Used by ESOL Learners While Reading a Written Discourse [Electronic resource] / J. Wasilewski // Humanising Language teaching. – 2009. – Issue 4. – Available at: <http://www.hltmag.co.uk/aug09/mart02.htm>
5. Тарнопольський, О. Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти [Текст]: навч. пос. / О. Б. Тарнопольський. – К.: ІНКOC, 2006. – 248 с.
6. Goodman, K. S. Reading: a psycholinguistic guessing game [Text] / K. S. Goodman; H. Singer, R. B. Ruddell (Eds.) // Theoretical Models and Processes of Reading. – 1976. – P. 497–508.
7. Grabe, W. (1991). Current Developments in Second Language Reading Research [Text] / W. Grabe // TESOL Quarterly, 25 (3), 375–406. doi: 10.2307/3586977
8. Thornbury, S. An A-Z of ELT: A Dictionary of Terms and Concepts Used in English Language Teaching [Text] / S. Thornbury. – Oxford: Macmillan Education, 2006. – 264 p.
9. Борецька, Г. Е. Методика формування іншомовної компетентності у читанні / Г. Е. Борецька // Іноземні мови. – 2012. – № 3. – С. 18–27. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/im_2012_3_5
10. Ніколаєва, С. Ю. Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п'ятирічний курс навчання) [Текст] / С. Ю. Ніколаєва, М. І. Соловей та ін. – К.: Київський державний лінгвістичний університет, 2001. – 245 с.
11. Фоломкина, С. К. Текст в обучении иностранным языкам [Текст] / С. К. Фоломкина // Иностранные языки в школе. – 1985. – № 3. – С. 18–22.
12. Cambridge University may end handwritten exams [Electronic resource]. – Available at: <https://breakingnewsenglish.com/1709/170913-handwriting-4.html>

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук Костриця Н. М.
Дата надходження рукопису 26.10.2017*

Давиденко Олена Василівна, кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра англійської мови та методики викладання, Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, вул. Графська, 2, м. Ніжин, Україна, 16608

E-mail: lenawd@ukr.net

Пономаренко Ольга Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра англійської мови та методики викладання, Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, вул. Графська, 2, м. Ніжин, Україна, 16608

E-mail: olpoma@ukr.net